свої привілеї: «І поліг пишний цвіт польської шляхти! Поліг не за славу, добро й волю, не за високу ідею, а за зло й кайдани, й неволю і те пекло для України, в котрому вони й надалі бажали смажити та шкварити народ на Україні.

А скільки поміж мосьцивими панами полягло й українських перевертнів, що наклали головами за пишний шляхетський рай, до котрого вони так спочували, і заводили пекло для своєї колишньої України! [1, 243].

Однак, постійно наголошуючи на перевазі козаків над шляхтою, письменник не вдається до їх ідеалізації. Так, після перемоги замість наздоганяти шляхту козаки кинулися грабувати покинутий польський табір.

Можна зробити висновок, що і козацька демократія не розглядається як однозначно позитивне явище: однією з причин, що штовхнули Єремію до пошуків польської корони замість гетьманської булави було небажання залежати від примх юрби: «Не бажається мені стати козацьким гетьманом… Якийсь Крутихвіст… скине тебе з гетьманство і видере з твоїх рук булаву…» [1, 29].

Хоча основним завданням Нечуя-Левицького у романі «Князь Єремія Вишневецькій» було дослідження причин і наслідків національного зрадництва, описуючи життя польської шляхти і українських перевертнів, письменник на противагу їм виводить образи козаків, постійно підкреслюючи їхню перевагу. Єремія своїми кращими рисами завдячує саме українському корінню.

Образи козацьких ватажків і простих козаків більш узагальнені, ніж образи шляхти, часто подані у фольклорному дусі, відбивають народні погляди на козацтво як уособлення кращих національних рис.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Нечуй-Левицький І. Князь Єремія Вишневецький. Гетьман Іван Виговський. - К., 1991.

2. Міщук Р. Уроки історії - уроки моральності // Нечуй-Левицький І. Князь Єремія Вишневецький. Гетьман Іван Виговський. - К., 1991.

3. Міщук Р. До характеристики індивідуального стилю І.Нечуя-Левицького // Індивідуальні стилі письменників XIX - початку XX ст. – К., 1987.

УДК 159.922

Праченко О.К.

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

В статье автор рассматривает теоретические аспекты проблемы развития и формирования гендерной толерантности, как условия формирования зрелых отношений между представителями разных полов.

Постановка проблеми. Аналізуючи вплив соціальних трансформаційних процесів на гендерну картину суспільства, варто відзначити їх неоднорідність та неструктурованість.

Провідну роль у галузі досліджень гендеру відіграють роботи зарубіжних психологів (Бем С., Берн Ш., Маєрс Т., Шерріффс А. та ін.). У вітчизняній психології дана проблема розглядається переважно у двох напрямках: психологічному та соціально-психологічному (Агєєва В. С., Балакірєва О., Говорун Т. В., Кікінежді О. М.). У межах психологічного напрямку дослідження спрямовані на визначення відмінностей між статями, особливостей статевої диференціації, формування психологічної статі (Бендас Т. В, Воронцов Д. Т., Ільїн, Є.П., Кльоцина І.С., Кошенова М. І., Логвінова Д. В. та ін.).

У рамках розвитку гендерних підходів з позиції соціалізації молодої людини на перший план виходить проблема розвитку гендерної толерантності, як чинника формування зрілих стосунків між представниками різних статей (Дж. Батлер, С. Бенхабіб, О. О. Вороніна, К. Гілліган, Л. Ірігарей); адекватного прийняття своєї статевої ролі (Г.М. Андрєєва, Л.І. Божович, І. З. Дубровіна, В. С. Мухіна, Ж. Піаже, Е. Еріксон); набуття системи цінностей та етичних принципів (Дж. Б. Елштайн, М. С. Кіммел, Ш. Муфф, Г. Рубін, С. А. Ушакін, Н. Фрезер); підготовки до трудової діяльності та сімейного життя (Д. М. Ісаєва, В. Є. Каган, І. С. Клецина, Я. Л. Коломинський, І. С. Кон, В. І. Слободчиков). Водночас постає проблема створення умов, при яких різноманіття поглядів, позицій, установок, ролей не розчиняється в загальній ідентичності, а, навпаки, зберігає самобутність і множинність.

Мета статті полягає у теоретичному аналізі проблеми розвитку та формування гендерної толерантності.

Результати теоретичного аналізу проблеми дослідження.

Юнацький вік - сензитивний період для формування соціокультурної толерантності як моральної якості особистості, тому що для юнацького віку властиві порівняно високий освітній рівень, активне присвоєння культури, відносна економічна самостійність, розвиток пізнавальної мотивації, підвищена потреба в комунікації, соціальна активність [5]. Визначальними тенденціями для цього вікового періоду є підвищений інтерес до власної особистості, самопізнання, самовиховання і прагнення до розширення соціальних зв'язків. Вік 18-20 років є періодом найбільш активного розвитку моральних почуттів і характеризується підвищеним інтересом до моральних проблем. Відповідно, формування соціокультурної толерантності передбачає формування гендерної толерантності [5].

Малкіна-Пих І.Г. визначає гендерну толерантність як неупереджене ставлення до представників іншої статі, неприпустимість апріорного надання людині недоліків, нібито властивих його статі, свобода від ідей про перевагу однієї статі над іншим. Толерантність передбачає готовність прийняти інших такими, якими вони є, і взаємодіяти з ними на основі згоди [6].

На думку дослідниці самосвідомість особистості включає суб'єктивне переживання себе як представника статі, як носія специфічних для статі характеристик та особливостей поведінки, що співвідноситься з уявленнями про маскулінність і фемінінність [6].

Для формування самосвідомості важливим є процес засвоєння норм, правил, установок, що узгоджуються з культурними уявленнями про роль, стан і призначення чоловіка і жінки в суспільстві, тобто процес гендерної соціалізації. Гендерна ідентичність, що виникла в результаті взаємодії Я та інших характеристик, проявляється як суб'єктивний досвід психологічної інтеріоризації чоловічих і жіночих рис.

Засвоєння гендерних ролей починається з дитинства в силу традицій, типових для конкретного суспільства. З дитинства хлопчики і дівчатка виховуються в різних "субкультурах". Результатом диференціальної гендерної соціалізації є набуття гендерної ідентичності, гендерних установок та гендерного стилю як найважливіших факторів адаптації до соціуму [1; 8].

Демонстрація гендерно неадекватної поведінки до цього часу, незважаючи на істотне пом'якшення гендерних установок суспільства, може викликати дезадаптивні наслідки як серед дітей, так серед дорослих [4]. Культурні фактори відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні статевих відмінностей в поведінці, перекриваючи і перебільшуючи біологічні передумови гендерних відмінностей [1]. Прагнучи впорядкувати знання про навколишній світ, переробляючи соціальну інформацію, людина, як правило, користується певними схемами або стереотипізованими стимулами [3; 4]. Гендер є найважливішою соціальною категорією, за допомогою якої ми обробляємо інформацію про оточуючих нас людей. С. Л. Бем пояснює механізми передачі гендерної інформації в соціальному середовищі за допомогою гендерної схематизації, яка представляє собою когнітивну готовність людини кодувати й організовувати інформацію про себе та інших відповідно культурним визначень "чоловіче - жіноче" [3].

Специфічним схематизованих і спрощеним когнітивним конструктом, що базується на чіткій системі орієнтирів щодо прийнятного і неприйнятного для чоловіків і жінок, є гендерні стереотипи, які керують опрацюванням отриманої інформації.

Берн Ш. зазначав, що гендерні стереотипи впливають на процес пізнання людиною навколишнього світу і самого себе, сприйняття і запам'ятовування інформації[4]. Серед інших дослідників поширені уявлення про те, що надмірно жорстке дотримання традиційних стереотипів маскулінного чоловіка і фемінної жінки може принести більше шкоди, ніж користі, оскільки воно пов'язане з певними обмеженнями, що викликають напругу, стрес і конфлікт гендерної ролі.

В.О. Айнштейн робить акцент на моральну сторону виховання особистості, під якою він розуміє особистість, що володіє високими моральними якостями, громадянськістю, толерантністю [2].

В.Д. Шадриков вважає, що одним із завдань, що стоять перед освітою, є виховання особистості з неідеологізованою системою мисленням, тобто особистості конструктивно мислячої, особистості, яка допускає множинність істин і вважає це природним явищем; особистості, яка поважає позицію іншого, особистості терпимої, моральної [7].

Таким чином, в основу соціальної та інтелектуальної зрілості особистості покладене вироблення системи поглядів не тільки на світ, а й своє місце в ньому, усвідомлення себе носієм певних суспільних цінностей. Важливе місце у цьому процесі займає розвиток гендерної толерантності, яка є важливим компонентом життєвої позиції зрілої особистості, що має свої цінності та інтереси і одночасно з повагою відноситься до позицій і цінностей інших людей.

Висновки. Отже, для формування загальної культури особистості важливим є формування в юнацькому віці такої морального якості особистості, як толерантність. Формування гендерної толерантності розширює можливості самореалізації особистості, що сприяє розвитку емоційної стійкості і гнучкості, розвитку почуття власної гідності та вміння поважати гідність інших людей незалежно від індивідуальних (гендерних) особливостей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Алексеева А. В. Идентичность: особенности становления в юношеском возрасте/ Алексеева А. В. // Журнал практического психолога. 1999. - № 1. - С.3-9.*

2. Айнштейн В. О проблеме воспитания в вузе/ Айнштейн В. О // Высшее образование в России. 1998. - № 3. - С.75-82.

3. Бем С. Л. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов/ Бем С. Л. [Пер. с англ.] - М.: "Российская политическая энциклопедия" (РОССПЭН), 2004. - 336 с.

4. Берн Ш. Гендерная психология. Законы мужского и женского поведения/ Берн Ш. - СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. - 318 с.

5. Зиновьев Д. В. Социокультурная толерантность - ее сущностные характеристики/ Зиновьев Д. В. // Парадигма. 1998. № 1. С.50-61.

6. Малкина-Пых И. Г. Гендерная терапия./ Малкина-Пых И. Г. - М.: Эксмо, 2006. – 928 с.

7. Шадриков В. Д. Деятельность и способность (Программа "Обновление гуманитарного образования в России")/ Шадриков В. Д. М.: Издательская корпорация "Логос", 1994. 287с.

8. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис/ Эриксон Э. [пер. с англ.]//общ. ред. и предисл. А.В.Толстых - М.: Флинта: МПСИ: Прогресс, 2006. - 352 с.

Патинок О.П.

ДИНАМІКА СТАНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНІСНО-ПОВЕДІНКОВОГО КОМПОНЕНТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Аннотация

В статье проанализировано становления поведенческого компонента ответственности у студентов - будущих социальных работников на протяжении их учебы у высшем учебном заведении, которое характеризуется динамичностью и имеет тенденцию конструктивного развития.

Відповідальність соціального працівника є професійно значущою якістю, яка має складну структуру, що включає в себе когнітивний, мотиваційно-афективний та діяльнісно-поведінковий компоненти і є системою відповідальних ставлень спеціаліста до людей, самого себе, визначеної системи мотивів, форм і способів поведінки, через які ці ставлення реалізуються в повсякденній професійній діяльності.

Метою нашого дослідження є виявлення динаміки становлення поведінкового компоненту відповідальності майбутніх соціальних працівників в процесі їх професійної підготовки. Побудова дослідження ґрунтувалася на положенні М.В.Савчина про те,